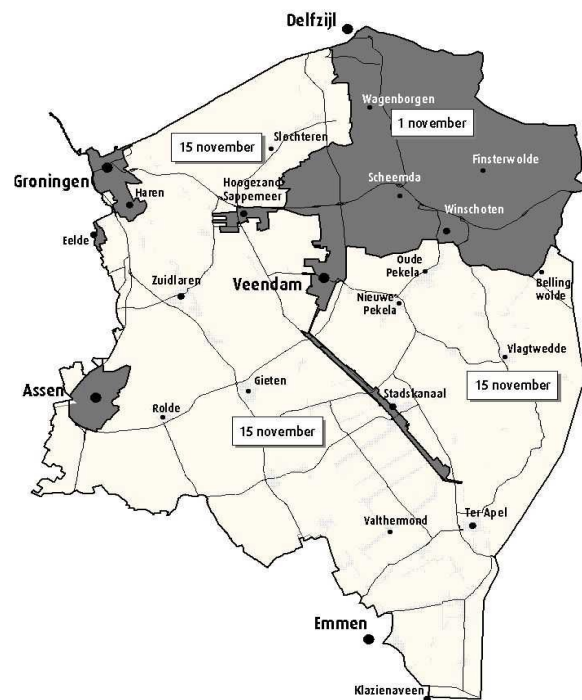

Een vernieuwde schouw voor waterschap Hunze en Aa's

Beleidsnotitie schouw

Inhoudsopgave

Een vernieuwde schouw voor waterschap Hunze en Aa's	1
Beleidsnotitie schouw.....	1
1 Inleiding.....	1
2 Historie.....	2
2.1 Beleid vm waterschap Dollardzijlvest.....	2
2.2 Beleid vm waterschap Hunze en Aa	2
2.3 Beleid vm waterschap Eemzijlvest.....	3
2.4 Beleid waterschap Hunze en Aa's tot nu toe	3
3 Doel van de schouw	5
4 Bepaling van de omvang van de waterschapszorg voor de schouw.....	6
4.1 Toelichting	6
4.2 Bespreking scenario's	7
5 Criteria ter bepaling van de omvang van de waterschapszorg voor de schouw	9
5.1 Functionaliteit	9
5.2 Omvang van de waterschapszorg voor de schouw	9
5.2.1 Motivatie van de keuze	9
5.2.2 Uitzonderingen/de aparte gevallen	10
5.3 Beoordeling sloot wel of niet onder schouw (Landelijk gebied).....	10
5.4 Beoordeling sloot wel of niet onder schouw (Stedelijk gebied).....	12
5.5 Zomerschouw.....	12
5.6 De schouwlegger	13
6 Beoordeling onderhoud schouwsloot	14
7 Onderhoud schouwsloten en de keur/het in schouwbaar staat brengen van sloten	18
8 Communicatie	19
9 Financiële en personele consequenties	20
10 Voorstel.....	21

1 Inleiding

In 2000 is in navolging van het beleid van de fuserende kwantiteitswaterschappen de huidige schouwverordening opgesteld als een samenvoeging van het beleid van deze fusiepartners. Bij de vaststelling van de huidige schouwverordening was er weliswaar discussie omtrent de data van de schouw, desondanks is de schouwverordening vastgesteld met de toezegging de hele schouwprocedure te evalueren. Dit is dan ook gebeurd naar aanleiding van de schouw 2000 en 2001. In de jaren 2000, 2001 en 2002 is met behulp van de schouwverordening de schouw uitgevoerd. De evaluatie heeft als conclusie opgeleverd dat schouw een goed en noodzakelijk instrument is om het detailwaterbeheersingssysteem in stand te houden. Bovendien zijn nu technisch toetsbare criteria geformuleerd en is bepaald wat de omvang van de waterschapszorg zou moeten zijn. Navolgende beleidsnotitie schouw is het resultaat van de discussie gehouden binnen de ambtelijke organisatie van ons waterschap. Hierbij is het uitgangspunt gehanteerd dat schouw dienstbaar moet zijn aan de primaire (kwantitatieve) taken die het waterschap heeft, en bovendien goed en begrijpbaar uitgelegd moet kunnen worden aan een ieder die met de schouw als zodanig te maken krijgt.

Begrippenlijst:

In deze notitie wordt verstaan onder:

- Schouw; periodieke controle van de onderhoudstoestand van het detailwaterbeheersingssysteem.
- Watergang; wateren die in onderhoud zijn bij het waterschap en deel uitmaken van het hoofdstelsel van het waterschap.
- Sloten; wateren die behoren bij het detailwaterbeheersingssysteem.
- Schouwsloten; wateren die op grond van de criteria behoren tot dat deel dat belangrijk is voor het detailwaterbeheersingssysteem en vallen onder de schouwverordening.
- Binnensloten; wateren die liggen binnen 1 eigendom.
- Schouwer; ambtenaar van het waterschap, belast met de uitvoering van de schouw.

2 Historie

2.1 Beleid vm waterschap Dollardzijlvest

De schouwverordening van het vm. waterschap Dollardzijlvest stamt uit 1995. Hierin is bepaald dat de volgende criteria voor aanwijs van een sloot als schouwsloot gelden:

- De sloten moeten een waterbeheersfunctie hebben voor percelen van meer dan één eigenaar.
- Ongeacht de eigendomssituatie van aanliggende gronden zijn sloten die liggen in waterwingebieden aangewezen als schouwsloten.
- Sloten moeten van voldoende belang zijn voor de waterbeheersing.
- Bovendien zijn normafmetingen vastgesteld nl.: in gebieden waar ruilverkavelings- en Herinrichtingswerken zijn uitgevoerd een bodembreedte van 0,50 meter, taluds 1:1,5 en een bovenbreedte vanaf ongeveer 3,50 meter en in overige gebieden een bodembreedte van 0,50 meter, taluds 1:1 en een bovenbreedte van ongeveer 2,5 meter.
- De eerste 3 criteria gelden als maatgevend voor de aanwijs en de afmetingen als globaal hulpmiddel. Afwijkingen waren mogelijk.

Ten aanzien van de normen voor de staat van onderhoud werd gesteld dat het gedeelte van de sloot waardoor het water stroomt, het zogenaamde natte profiel, schoon moest zijn. Dit gold voor zowel bodem als talud. Voor wijken werd gesteld dat 2 – 3 meter in het midden van de wijk schoon moest zijn. Taludbegroeiing was hier geen bezwaar.

2.2 Beleid vm waterschap Hunze en Aa

De schouwverordening van het vm waterschap Hunze en Aa stamt uit 1995. Hierin is bepaald dat de volgende criteria voor aanwijs van een sloot als schouwsloot gelden:

- De sloten moeten aan weerszijden verschillende eigenaren hebben, of zo niet, water van derden afvoeren.
- Sloten in met name het waterwingebied De Groeve vallen altijd onder de schouw evenals de daar gelegen binnensloten. Dit geldt niet voor de sloten in andere waterwingebieden binnen waterschap Hunze en Aa's.
- Sloten waarop afvalwater (bijvoorbeeld uit een septic-tank) loost zijn altijd schouwsloot.

Ten aanzien van de normen voor de staat van onderhoud werd gesteld dat de sloten inclusief de taluds geheel geschoond moesten zijn. Voor wijken werd gesteld dat 2 meter gerekend van het midden van de wijk schoon moest zijn. Taludbegroeiing was hier geen bezwaar.

2.3 Beleid vm waterschap Eemszijlvest

De criteria voor de schouw van het voormalig waterschap Eemszijlvest stammen uit 1995 en waren geregeld in het reglement voor dit waterschap. Deze waren, meer algemeen, beschreven in artikel 32 lid b van dit reglement:

“Aan de schouw van het bestuur zijn onderworpen:

b. de overige in het waterschap bestaande voorwerpen voor zover zij ten dienste van het waterschap aanwezig zijn en voorts met dien verstande, dat de niet bij het waterschap in onderhoud zijnde oppervlaktewateren alleen aan schouw zijn onderworpen voor zover zij dienen tot aanvoer van water naar of tot afvoer van water, afkomstig van gronden, die aan verschillende eigenaren of aan anderen dan de eigenaar van die wateren toebehoren”.

In 1995/1996 heeft een inventarisatie van schouwsloten plaatsgevonden die daarna gedigitaliseerd zijn.

Ten aanzien van de normen voor de staat van onderhoud werd gesteld dat de sloten inclusief de taluds geheel geschoond moesten zijn.

2.4 Beleid waterschap Hunze en Aa's tot nu toe

De schouwverordening van het waterschap Hunze en Aa's dateert van 28 september 2000. Hierin is bepaald dat de volgende criteria voor aanwijs van een sloot als schouwsloot gelden:

- De sloten moeten aan weerszijden verschillende eigenaren hebben, of zo niet, water van derden afvoeren.
- Sloten in waterwingebieden vallen altijd onder de schouw evenals de daar gelegen binnensloten (tot nu toe wordt dit niet overal gedaan!).
- Sloten waarop een riooloverstort loost zijn altijd schouwsloot.
- Meerjaarlijkse schouw (1x per 3 jaar) van wateren is in bepaalde gevallen acceptabel. Het zal vooral wateren tussen wegen en natuur- en bospercelen betreffen, die hoofdzakelijk als eigendomsgrens dienen. Eventueel zal het toepassen van meerjaarlijkse schouw van geval tot geval apart beoordeeld worden.

Ten aanzien van de normen voor de staat van onderhoud is in artikel 15 lid c van de keur gesteld dat de sloten inclusief de taluds geheel geschoond moeten zijn. Begroeiing anders dan dienend voor de verdediging van taluds moet eveneens verwijderd worden. Voor wijken bestaat geen aanvullende regeling.

Er zijn een aantal aanleidingen om dit schouwbeleid aan te passen. De voornaamste zijn:

- Bij vaststelling van de huidige schouwverordening in het algemeen bestuur bestond er geen volledige overeenstemming over de uitgangspunten. Toegezegd is de uitgangspunten te evalueren.
- Tijdens de uitvoering van de schouw van 2000 en 2001 werden de schouwers geconfronteerd met diverse problemen zoals o.a. de niet eenduidige toepassing van de schouwcriteria en het verschillend beoordelen van de onderhoudstoestand.
- Peilbeheerders en leggermedewerkers worden regelmatig geconfronteerd met knelpunten, als gevolg waarvan er behoefte ontstond aan eenduidig en consistent, maar ook duidelijk uit te leggen beleid met betrekking tot de afbakening van de verantwoordelijkheden voor waterschap en ingeland.
- Bovendien willen we dit bedrijfsproces verbeteren. Schouw is in 2003 een verbeterproduct van de sector WBO.

3 Doel van de schouw

Binnen het waterschap Hunze en Aa's en bij de ingelanden is behoefte aan heldere criteria op basis waarvan de schouw uniform dient plaats te vinden binnen het gehele waterschap. De vraag is aan de orde wat de omvang en de wijze van de schouw zou moeten zijn, met andere woorden, wat is het doel van de schouw. Als definitie (maar niet werkelijk te beschrijven als "doel") van schouw wordt tot op heden "het toezicht van het waterschap op het onderhoud van sloten door de aanliggende eigenaren" gezien. De evaluatie van de schouw zoals die is uitgevoerd heeft geleid tot een nieuwe formulering van het doel van de schouw nl:

"Een goede staat van onderhoud van (functionele) sloten die niet tot het stelsel van hoofdwatertgangen behoren maar wel van belang zijn voor de waterhuishouding".

Met deze formulering kan het schouwbeleid nu verder uitgewerkt worden en zijn we in staat om alles wat daarin gesteld wordt te toetsen aan dit nieuw geformuleerde doel van de schouw.

4 Bepaling van de omvang van de waterschapszorg voor de schouw

4.1 Toelichting

De (kwantiteits)taak van het waterschap is de zorg voor de waterhuishouding binnen het beheersgebied. Die zorg uit zich in het willen realiseren van een optimaal afgewogen Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regiem (GGOR). In feite gaat het om voldoende beschikbaar vocht voor de gewassen en voldoende stabiliteit van de bovengrond (met andere woorden: de onverzadigde zone). Het is echter niet mogelijk om de onverzadigde zone rechtstreeks te beïnvloeden (afgezien van beregening). Het waterschap beschikt wel over indirecte middelen. Met de maal- en stuwklepstanden beïnvloeden wij het oppervlaktewaterpeil, dat vervolgens het grondwaterpeil beïnvloedt en daarmee via capillaire opstijging (aanvoer) of percolatie (afvoer) de onverzadigde zone.

De belangrijkste schakel tussen het oppervlaktewater en het grondwater is het stelsel van sloten. Heel eenvoudig: hoe meer sloten, hoe beter de interactie met het grondwater is. In die zin is elke sloot functioneel voor het detailwaterbeheersingssysteem. De belangrijkste samenhang tussen het oppervlaktewaterpeil (de klepstanden van de stuwen) en het oppervlaktewater ligt in de doorstroomruimte in het profiel van de sloot, en dat is een combinatie van afmetingen en onderhoudstoestand.

Het eigen onderhoud en het instrument schouw dienen om het stelsel van waterlopen, benodigd voor deze invloed op het grondwater, functionerend en in stand te houden.

In het onderstaande wordt middels een aantal scenario's de wijze waarop het waterschap haar taak kan uitoefenen, beschreven. Het startpunt is al het oppervlaktewater en volledige zeggenschap, waarbij bij ieder volgend scenario de zeggenschap afneemt.

1. Watergangen en sloten in onderhoud bij het waterschap.
2. Watergangen in onderhoud bij het waterschap en sloten onder schouw.
3. Watergangen in onderhoud bij het waterschap, scheidingsloten tussen 2 eigenaren wel onder schouw binnensloten niet onder schouw.
4. Watergangen in onderhoud bij het waterschap, sloten tot laatste eigenaar onder schouw. (dus meeste sloten tussen 2 eigenaren niet onder schouw.
5. Watergangen in onderhoud bij het waterschap. Ontsluiten tot een nader te bepalen oppervlakte. Al het overige dienen de belanghebbenden onderling te regelen. Geen schouw.
6. Watergangen in onderhoud bij het waterschap. Detailwaterbeheersing is geen verantwoordelijkheid waterschap.

4.2 Bespreking scenario's

Ter indicatie navolgend eerst een totalisering van de huidige natte infrastructuur zoals die op dit moment onder de waterschapszorg valt:

huidige hoeveelheid watergangen waterschap: 3540 km

huidige hoeveelheid schouwsloten: 6672 km

De mogelijke scenario's:

1. Watergangen en sloten in onderhoud bij het waterschap.

Dit is het meest verregaande scenario. Omdat alle oppervlaktewater bijdraagt aan de beïnvloeding van het grondwater willen wij daar zeggenschap over hebben. De beste zeggenschap is het zelf doen. Dit scenario is niet realistisch. Er is verregaande overheidsbemoeyenis en bovendien worden kosten afgewenteld op anderen.

In cijfers komt dit scenario op het volgende neer: 16.678 km ws watergangen.

2. Watergangen in onderhoud bij het waterschap en sloten onder schouw.

Hier wordt een scheiding gemaakt tussen hoofdwatergangen in beheer en onderhoud bij het waterschap en sloten onder schouw, inclusief kavelsloten binnen 1 eigendom. Hiermee treedt het waterschap iets terug in zeggenschap, maar is de detailwaterbeheersing het beste gewaarborgd. Tot op perceelsniveau beïnvloedt het waterschap het grondwaterpeil. De bemoeyenis gaat nog steeds erg ver en is het waterschap erg bevoogdend naar de ingelanden.

In cijfers komt dit op het volgende neer:

3540 km ws watergangen (huidige ws watergangen)

13160 km schouwsloten

3. Watergangen in onderhoud bij het waterschap, scheidingsloten tussen 2 eigenaren wel onder schouw, binnensloten niet onder schouw.

Sloten, geheel gelegen binnen 1 eigendom, zijn de verantwoordelijkheid van die eigenaar.

Het verschil met het vorige scenario is dat de overheid zich niet bemoeit met iemands privé bezit.

In cijfers komt dit scenario op het volgende neer:

3540 km ws watergangen (huidige ws watergangen)

9107 km schouwsloten (sloten meerdere eigenaren)

4. Watergangen in onderhoud bij het waterschap, sloten tot laatste eigenaar onder schouw. (dus meeste sloten tussen 2 eigenaren niet onder schouw).

Het waterschap levert enkel de randvoorwaarden voor een optimale afvoer en beïnvloeding van het grondwater voor iedere eigenaar. Als een particulier daar geen gebruik van wil maken is dat zijn eigen zaak.

Iedere belanghebbende kan zelf aansluiten op het afvoersysteem, zonder een beroep te hoeven doen op een ander. Echter bij sloten op de eigendomsgrens kan de consequentie zijn dat een onwillige buurman "afhaakt" en de sloot eenzijdig wordt onderhouden of opschuift. Er is een risico dat de eigenaren onderling overeenkomen om de sloot niet te onderhouden en de beïnvloeding van het grondwater neemt daarmee af.

In cijfers komt dit op het volgende neer:

3540 km ws watergangen (huidige ws watergangen)
± 2300 km schouwsloten

5. Watergangen in onderhoud bij het waterschap. Ontsluiten tot een nader te bepalen oppervlakte. Al het overige dienen de belanghebbenden onderling te regelen. Geen schouw.

Het waterschap bemoeit zich niet met de afwatering. De beïnvloeding van het grondwater wordt eigenlijk losgelaten. Uit ervaring blijkt dat "vrijwillig" onderhoud leidt tot afname van het totaal aantal te onderhouden sloten.

In cijfers komt dit op het volgende neer:

3540 km ws watergangen (huidige ws watergangen)
2 ha ± 500 km schouwsloten
5 ha ± 200 km schouwsloten
20 ha ± 20 km schouwsloten

6. Watergangen in onderhoud bij het waterschap. Detailwaterbeheersing is geen verantwoordelijkheid waterschap.

Hierbij heeft het waterschap alleen het onderhoud over de watergangen. De beïnvloeding van het grondwater wordt geheel losgelaten. Dit scenario is niet realistisch maar dient om het afpeldenken inzichtelijker te maken.

In cijfers komt dit op het volgende neer:

3540 km ws watergangen (huidige ws watergangen)

5 Criteria ter bepaling van de omvang van de waterschapszorg voor de schouw

5.1 Functionaliteit

Schouwsloten verzorgen de waterhuishouding in relatief kleine gebieden (detailontwatering). Het zijn sloten die in verbinding staan met watergangen. Wanneer de schouwsloten niet goed worden onderhouden dan zullen er lokaal waterhuishoudkundige problemen ontstaan.

Van essentieel belang voor het nut van de schouw is dat een schouwsloot ook daadwerkelijk een waterhuishoudkundige functie vervuld. De functionaliteit van een sloot moet dus medebepalend zijn voor plaatsing onder schouw.

Functioneel betekent in deze dan ook: het vervullen van een waterhuishoudkundige functie, hetgeen nader te definiëren is als waterafvoer, wateraanvoer, waterberging, infiltratie en ontwatering.

5.2 Omvang van de waterschapszorg voor de schouw

5.2.1 Motivatie van de keuze

Motivatie voor de keuze van scenario 3: Watergangen in beheer en onderhoud bij het waterschap, scheidingsloten tussen 2 eigenaren wel onder schouw, binnensloten niet onder schouw.

Waterbeheer houdt, algemeen gezien, in de beheersing van de grondwaterstand. Het waterschap voert een peilbeheer (wateraanvoer, waterafvoer), middels het stelsel van watergangen met daarin stuwen en inlaatwerken, geregeld tot op de cm. nauwkeurig. Er is, en wordt, door het waterschap geïnvesteerd in het peilbeheer middels bouw en automatisering van stuwen en inlaatwerken, om het peilbeheer tot op die cm nauwkeurig te kunnen regelen. Schouw garandeert de instandhouding van een goede detailwaterbeheersing die daar bij hoort. Belanghebbend bij dit goed functionerende lokale detailwaterbeheersingssysteem zijn gebruikers van onroerende zaken. Met name het (overtollige) water (wateroverlast) dat ten gevolge van de ontwatering van percelen vrijkomt, moet goed kunnen worden afgevoerd.

Omdat eigenaren van percelen binnen hun eigen eigendom de waterhuishouding optimaal goed, en ook zelf, kunnen regelen (hoeven geen rekening te houden met derden, benadelen geen derden) kan de zorg van het waterschap zich beperken tot die sloten die het water van meer dan één eigenaar afvoeren.

Een verder argument om te kiezen voor scenario 3 is dat dit scenario voorkomt dat er teveel sloten (tussen 2 eigenaren) niet meer worden onderhouden, waardoor het systeem een deel van zijn functionaliteit zou verliezen.

Het voordeel van scenario 3 t.o.v. scenario 4 is, dat op deze wijze voldoende garantie bestaat dat een zo optimaal mogelijk beïnvloedingssysteem in stand wordt gehouden. Het begrip functionaliteit blijft helder gekoppeld aan aanvoer, afvoer én aan beïnvloeding grondwater. Ook sluit dit scenario goed aan bij afspraken die in Herinrichtingsverband voor de Veenkoloniën zijn gemaakt. De keuze voor scenario 3 betekent wél dat in plaats van 6672 km sloten op dit moment, er 9107 km sloten bij toepassing van dit scenario, als schouwsloot worden aangewezen. (Een toename van 2435 km schouwsloot, gebaseerd op een theoretische analyse). Voor tijd te besteden aan de schouw is dit op termijn niet van overwegende invloed, mede omdat het overgrote deel van de schouw met de helikopter wordt uitgevoerd. De eerste jaren na invoering van deze criteria zal echter wél een extra inspanning geleverd moeten worden, die op dit moment nog niet te kwantificeren is.

5.2.2 Uitzonderingen/de aparte gevallen

Er zijn voor bovenstaand criterium een drietal uitzonderingen die hieronder apart toegelicht worden.

De eerste uitzondering betreft de wijken binnen het Herinrichtingsgebied.

Er is in het kader van de Herinrichting veel geld geïnvesteerd in de wateraf- en aanvoer, ook op detailniveau. Het niet in stand houden van dit voorzieningenniveau betekent dat een deel van het voordeel dat ingelanden hier uit halen, weg zou vallen. Het gevolg is opbrengstdepressies en desinvesteringen gedaan in het kader van de Herinrichting. Het wijkenpatroon in het landschap is bovendien een stuk cultuurhistorisch erfgoed. Door een vm. kwantiteitswaterschap zijn afspraken gemaakt en vastgelegd waarin overeengekomen wordt dat dit waterschap, middels schouw, zich zal inspannen voor instandhouding van o.a ook de wijken binnen Herinrichtingsgebieden op een redelijk onderhoudsniveau. Alhoewel deze wijken in een groot deel van het gebied de scheiding vormen tussen 2 eigenaren zullen op basis van deze afspraken alle wijken die door de Herinrichting aangepast/verbeterd zijn in ieder geval onder de schouw moeten vallen.

De tweede uitzondering vormen sloten waarop een septic-tank / IBA loost. Mede gezien de kwalitatieve taak die het waterschap heeft en de betrokkenheid bij de aanleg en onderhoud van IBA's en septic-tanks, wordt voorgesteld het lozen van deze inrichtingen op een sloot aan te merken als functionaliteitscriterium, en daarmee deze sloten altijd onder de schouw te plaatsen.

De derde uitzondering vormen de sloten binnen grondwateronttrekkingsgebieden. Gezien het belang van infiltratie van oppervlaktewater in de bodem naar het grondwater binnen deze gebieden wordt voorgesteld alle sloten binnen grondwateronttrekkingsgebieden waar ook op dit moment sloten als schouwsloot zijn aangewezen, deze op grond van het functionaliteitscriterium onder de schouw te plaatsen. De gebieden waar dit op dit moment ook al het geval is, hebben een bodemopbouw die infiltratie mogelijk maakt.

5.3 Beoordeling sloot wel of niet onder schouw (Landelijk gebied)

De functionaliteit van sloten in het landelijk gebied kan goed worden beoordeeld op basis van het criterium waterafvoer (incl. berging, transport en beïnvloeding grondwaterstand).

De functionaliteit wordt concreet bepaald op basis van de grondwatersituatie. De grondwatersituatie verschilt van plaats tot plaats binnen het beheersgebied en is van direct belang voor de functionaliteit van de afvoer van sloten. Immers:

- Bij hoge grondwaterstanden zijn de risico's op wateroverlast het grootst.
- Bij lage grondwaterstanden kan het voorkomen dat een sloot slechts enkele dagen per jaar water voert.
- Wanneer de grondwaterstand voldoende laag is, is er geen reden een afwatering in stand te houden.

De grondwatersituatie kan worden afgeleid van de bodemkaart. Gesteld kan worden dat sloten in gebieden met een grondwatertrap VII en VIII (grondwaterstanden dieper dan 1 meter – maaiveld) voor de waterafvoer of wateraanvoer niet functioneel zijn en dus niet geschouwd hoeven te worden. De gebieden met grondwatertrap I t/m VI hebben doorgaans een functioneel waterhuishoudkundig stelsel dat in aanmerking komt voor schouw. In vlakke gebieden met wateraanvoer zullen bepalingen van de drooglegging op basis van actuele peilen de informatie voorkomend uit (verouderde) bodemkaarten aanvullen en verbeteren. Samengevat gelden voor het landelijk gebied de volgende normen:

landelijk gebied

- Een gemiddelde hoogste grondwaterstand (GHG) < 1 meter - maaiveld. en/of
- Schijngrondwaterspiegels met als gevolg hoge grondwaterstanden (=Gt V)

Wanneer op basis van de grondwatertrappen en droogleggingen c.q. nader onderzoek na signalering de **functionele** sloten zijn geselecteerd, kan op basis van het criterium "**Watergangen in beheer en onderhoud bij het waterschap, scheidingssloten tussen 2 eigenaren wel onder schouw, binnensloten niet onder schouw**" de definitieve vaststelling van schouwsloten plaatsvinden. Dit gebeurt op basis van de meest actuele kadastrale informatie die aanwezig is.

Door de toepassing van het criterium functionaliteit is het niet meer nodig een meerjarige schouw in te stellen. Immers, indien beoordeeld wordt dat een sloot functioneel is, zal hij aangewezen moeten worden als schouwsloot en derhalve ook in meer of mindere mate (afhankelijk van de afmetingen) geschoond moeten worden. Sloten van natuurbeherende organisaties, al dan niet liggend binnen natuurgebied, zullen volgens dezelfde regels beoordeeld worden als alle andere sloten.

- In bijlage 1 is het stroomschema van de toepassing van de schouwcriteria aangegeven.

5.4 Beoordeling sloot wel of niet onder schouw (Stedelijk gebied)

De functionaliteit van sloten in het stedelijk gebied kan ook goed worden beoordeeld op basis van het criterium waterafvoer (incl. berging, transport en beïnvloeding grondwaterstand). De functionaliteit wordt hier concreet bepaald op basis van aanwezigheid van sloten. Er bestaan geen Gt-kaarten voor stedelijk gebied en er is geen of weinig informatie over grondwaterstanden in stedelijk gebied. De bekendheid met de grondwatersituatie verschilt in deze van die van het landelijk gebied, maar is desondanks nog steeds van direct belang voor de functionaliteit van de afvoer van sloten.

Immers, ook hier geldt:

- Bij hoge grondwaterstanden zijn de risico's op wateroverlast het grootst.
- Bij lage grondwaterstanden kan het voorkomen dat een sloot slechts enkele dagen per jaar water voert.
- Wanneer de grondwaterstand voldoende laag is, is er geen reden een afwatering in stand te houden.

Gebleken is echter dat de sloten die in stedelijk gebied aanwezig zijn wel degelijk een functie hebben. Bij twijfel hieromtrent zal onderzoek plaats moeten vinden. Het beleid ten aanzien van dempingen in stedelijk gebied zal in de beleidsnotitie stedelijk waterbeheer opgenomen moeten worden, ten einde te voorkomen dat functionele sloten verdwijnen.

De situatie voor stedelijk gebied (in aansluiting op nota stedelijk waterbeheer) wordt mede bepaald aan de hand van de volgende normen:

- Slechte doorlatendheid onverzadigde zone (<0,3 m/d) en/of
- Grondwaterstand gedurende 2 weken per jaar hoger dan 70 cm- maaiveld.

Wanneer de **functionele** sloten zijn geselecteerd, kan op basis van het criterium **“Watergangen in beheer en onderhoud bij het waterschap, scheidingsloten tussen 2 eigenaren wel onder schouw, binnensloten niet onder schouw”** de definitieve vaststelling van schouwsloten plaatsvinden. Dit gebeurt op basis van de meest actuele kadastrale informatie die aanwezig is.

5.5 Zomerschouw

Er bestaat nog een tweetal “verbijzonderingen”. De eerste verbijzondering betreft de volgende situatie; Het kan zijn dat een sloot als gevolg van een hoog zomerpeil een functie heeft in de zomer (wateraanvoer), maar niet in de winter vanwege een laag peil (droogstand). Aangezien wateraanvoer plaats vindt via het stelsel van watergangen, en de praktijk uitwijst dat die eigenaren/gebruikers die behoefte hebben aan wateraanvoer via detailsloten deze op eigen initiatief schonen, is zomerschouw op dit moment, algemeen gezien, niet nodig.

Door de veranderende klimatologische omstandigheden is het niet ondenkbaar dat over een aantal jaren deze beoordeling een heel andere zal zijn. Als we geconfronteerd worden met meer neerslag en grotere hoeveelheden is het mogelijk dat blijkt dat zomerschouw een noodzakelijk instrument is om de detailwaterbeheersing goed in stand te houden en te laten functioneren. In voorkomend geval zal hiervoor dan ook aanvullend een advies onder uw aandacht worden gebracht.

In de huidige situatie binnen het kassengebied van Zuidbroek, waar tot op heden vanwege water-af- en aanvoer wel zomerschouw wordt gevoerd, verdient het de voorkeur door middel van inrichtingsmaatregelen te zorgen voor wateraanvoer via watergangen tot aan de percelen van de desbetreffende eigenaren/gebruikers en ook hier de verantwoording voor de eigen wateraanvoer daar te leggen waar die (net als in de rest van het waterschap) hoort, nl. bij de eigenaren/gebruikers zelf. Tot het moment dat dit gerealiseerd is, is het hier, mede gezien de aanzienlijke economische belangen, wel nodig om zomerschouw te (blijven) voeren.

De tweede verbijzondering betreft sloten van SBB binnen het gebied van de Drentse Aa. Deze sloten zijn eigenlijk watergangen, maar met SBB is overeengekomen dat zijzelf, en niet het waterschap, het onderhoud uitvoert. Ook deze sloten worden in de zomer (en in het najaar) geschouwd. Dit is een situatie die zal blijven bestaan. De toepassing van zomerschouw zal altijd kritisch beschouwd moeten worden, en per situatie (ook in de toekomst) afgewogen moeten worden.

5.6 De schouwlegger

Als gevolg van het vaststellen van nieuwe criteria zal ook de schouwlegger moeten worden aangepast. Een groot deel kan via een GIS-sessie worden bepaald, echter zal controle in het veld ook plaats moeten vinden, met name voor die sloten waarover twijfel bestaat. Verder zal een inspraakprocedure volgens de AWB plaats moeten vinden. Na besluitvorming over deze notitie zal een plan van aanpak opgesteld worden, mede om via een methodische aanpak te zorgen dat de invoering zo mogelijk nog plaats kan vinden met ingang van de schouw van 2003.

6 Beoordeling onderhoud schouwsloot

Ook hier geldt dat de mate waarin watergangen schoon en onder profiel moeten zijn eenvoudig moet kunnen worden uitgelegd en gehandhaafd. Er is gezocht naar criteria die de waterafvoer garanderen op een verantwoord niveau.

In de regel voert een schouwsloot onder maatgevende omstandigheden niet meer water af dan 30 l/s voor landelijk gebied en 60 l/s voor stedelijk gebied. Bij een grotere afvoer valt een sloot onder de categorie hoofdwaterringen, die door het waterschap zelf worden onderhouden.

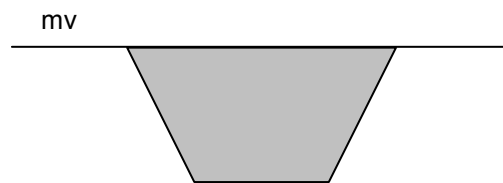
Een afvoer van 60 l/s (maatgevend) binnen stedelijk gebied geeft bij een doorstroomprofiel van circa 0,25 m² een verhang in de waterspiegel van circa 0,12 m/km. Dit is acceptabel. Een dergelijk doorstroomprofiel komt overeen met een watergang met bodembreedte van 0,5 meter en slootdiepte (maaiveld – bodem) van 1 meter. De taludhelling bedraagt dan 1:1. De waterdiepte in deze sloten kan/mag oplopen tot 0,5 meter. Voorgesteld wordt dat watergangen met de hier genoemde afmetingen volledig schoon moeten zijn en voornoemd profiel vast te stellen als minimumprofiel. Hier wordt dan wel uitgegaan van een slootdiepte van 1 meter. Indien deze slootdiepte niet aanwezig is, is het noodzakelijk dat een groter deel van het doorstroomprofiel wordt schoongehouden, zolang een functioneel doorstroomprofiel van circa 0,25 m² maar aanwezig is.

Aansluitend op het minimumprofiel kan worden gesteld dat van een sloot met dezelfde afmetingen, maar met een bodembreedte van 1 meter of meer, alleen de bodem geschoond moet worden, maar dat begroeiing op het talud acceptabel is. Een functioneel doorstroomprofiel van 0,25 m² moet in ieder geval geschoond worden. Hierdoor kunnen (bijzondere) levensgemeenschappen van planten en dieren in en langs watergangen zich handhaven en verder ontwikkelen. Waterafvoer en –aanvoer en instandhouding (of zelfs ontwikkeling) van natuurwaarden gaan dan hand in hand. Bij een functionele watergang is het doorstroomprofiel voor wateraanvoer en –afvoer (minimaal 0,25 m²) bepalend.

De grootst denkbare schouwsloten zijn wijken. Reeds vanuit het verleden is het beleid in deze wijken een doorstroomprofiel van 2 meter breedte te hanteren tot op de bodem. Daarmee wordt het functioneren (en instandhouding) van de wijk gegarandeerd. Het voormalige waterschap Dollardzijlvest heeft in het kader van de Herinrichting bindende afspraken gemaakt de wijken in stand te houden.

Dit is de basis voor de instandhouding van de voorgestelde doorstroomprofielen in de hiernavolgende schetsen:

Figuur 1: Onderscheiden categorieën watergangen met benodigde doorstroomprofiel

< of = 0,5 m bodembreedte/watergang volledig te schonen

Wijk/brede sloot/te schonen = doorstroomprofiel (2 meter bodembreedte x diepte wijk/sloot)

Belangrijk te verbeteren item hierbij is, dat de diepte van de watergangen tevens geschouwd zou moeten worden. Samenvattend is de minimaal gewenste afmeting van een schouwsloot:

- Bodembreedte 0,5 meter
- Minimum slootdiepte over het tracé 1 meter (slootdiepte is maat maaiveld-bodem)
- Taludhelling minimaal 1:1

75% van de sloten worden geschouwd vanuit de helikopter. In dit geval is het onmogelijk, om op diepte te schouwen. Schouwen op voldoende diepte zal dan ook plaatsvinden naar aanleiding van reacties van ingelanden die aangeven wateroverlast te ondervinden. Hier zal dan alsnog handhavend (schouw) opgetreden worden.

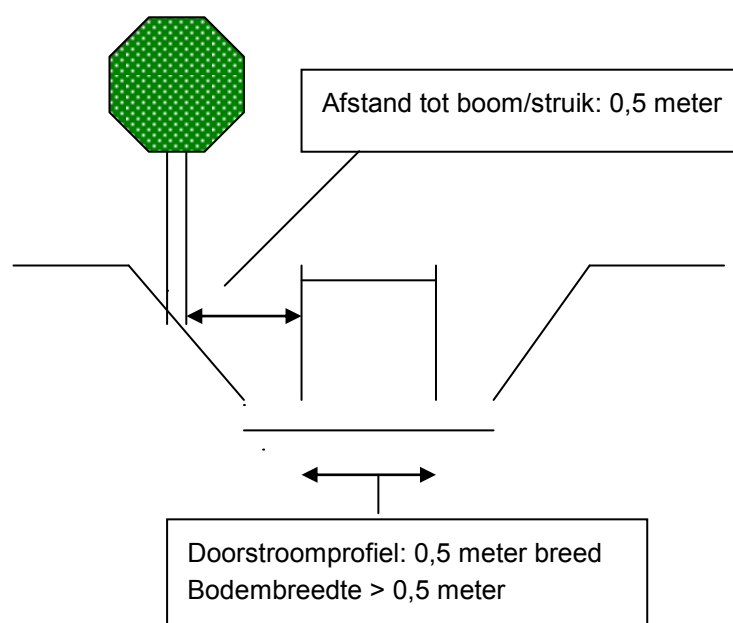
Vele schouwsloten voldoen reeds lang niet meer aan bovengenoemde minimum-afmetingen en zijn doorgaans veel ondieper. Dit is onder andere het gevolg van nalatig onderhoud. Ook aanleg van kleinere sloten heeft veel plaatsgevonden. In een aantal gevallen zijn geringere maten dan het hier gegeven minimumprofiel toereikend. Dit kleinere profiel zal dan ook middels schouw in stand gehouden worden, tenzij er wateroverlastproblemen optreden. Indien dit het geval is, dient op basis van een inrichtingsplan de situatie te worden verbeterd. Dit geldt ook voor de situaties waarbij in de huidige situatie reeds overlast optreedt. Na uitvoering van een dergelijk inrichtingsplan ontstaat een nieuwe waterhuishoudkundige situatie die streng dient te worden gehandhaafd en dus geschouwd. Voor de uitvoering van deze inrichtingsplannen is de medewerking van de betreffende ingelanden nodig. Hier wordt nader op ingegaan in paragraaf 7.

Taluds van schouwsloten bieden naast groeiplaatsen voor (ruigte)kruiden ook mogelijkheden voor groei van bomen en struiken. Bomen en struiken die mogelijk in het doorstroomprofiel van de watergang ontkiemen, worden jaarlijks geruimd bij het onderhoud. Taluds bieden echter wel ruimte aan bomen en struiken. In principe belemmert een boom of struik de aan- en afvoer van water niet. Tak- en bladval doen dat echter wel. Daar staat weer tegenover dat bomen en struiken langs schouwsloten een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de landschappelijke en natuurlijke variatie van dergelijke schouwsloten.

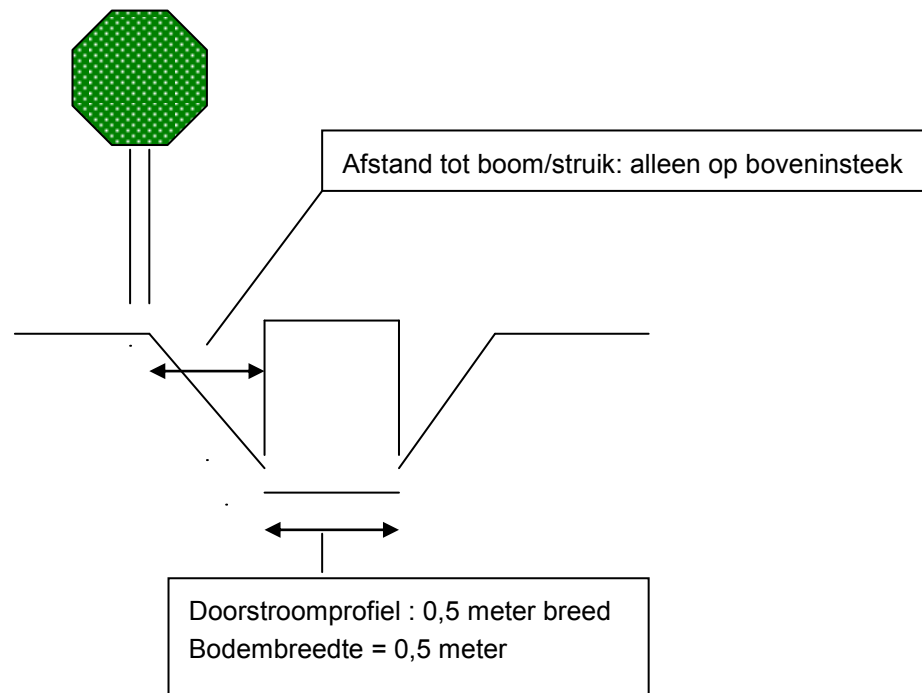
Wel zal bij de schouw beoordeeld worden of, en in hoeverre, overhangende takken machinaal schonen belemmeren, en in voorkomende gevallen zal dan ook een aanschrijving op basis van de keur naar de betreffende eigenaar/gebruiker gaan deze te verwijderen, tenzij beide eigenaren de sloot in handkracht willen onderhouden en dit goed uitvoeren.

Het schoonhouden van het doorstroomprofiel van een schouwslot is de verantwoordelijkheid van de aanliggende eigenaar. Hierbij hoort het ruimen van takken en bladeren binnen dit doorstroomprofiel. Voorgesteld wordt in het kader van de schouw geen restricties te stellen ten aanzien van de groei van bomen en struiken, met uitzondering van een zone van 0,5 meter aan weerszijde van het doorstroomprofiel, gerekend tot de stam van de boom aangezien bomen een aanzienlijke omvang kunnen bereiken. Wanneer een jonge boom zich dicht in de buurt van het doorstroomprofiel bevindt, zal deze op termijn in het doorstroomprofiel gaan groeien. Het is dan veelal te laat de boom te verwijderen. In figuur 2 en 3 is weergegeven op welke afstand bomen en struiken van het doorstroomprofiel dienen te staan.

Figuur 2: Afstand van bomen en struiken ten opzichte van het doorstroomprofiel bij een bodembreedte > 0,5 meter

Figuur 3: Afstand van bomen en struiken ten opzichte van het doorstroomprofiel bij een bodembreedte = 0,5 meter

In schouwsloten met een bodembreedte tot maximaal 0,5 meter en/of een minimum doorstroomprofiel van $0,25 \text{ m}^2$ dienen er geen bomen en struiken op het talud te groeien. Hier geldt de boveninsteek als uiterste groeiplaats.

7 Onderhoud schouwsloten en de keur/het in schouwbare staat brengen van sloten

Daar waar de schouwsloten kleiner zijn dan de minimum afmetingen, zal het bestaande profiel eerst worden gehandhaafd. Als dit op termijn tot overlast leidt, dient op basis van een inrichtingsplan de situatie te worden verbeterd. Dit geldt ook voor de situaties waarbij in de huidige situatie reeds overlast optreedt.

Na uitvoering van een dergelijk inrichtingsplan ontstaat een nieuwe waterhuishoudkundige situatie die streng dient te worden gehandhaafd en dus geschouwd. Voor de uitvoering van deze inrichtingsplannen is de medewerking van de betreffende ingelanden nodig. Een aantal van de voormalige waterschappen hadden een regeling, waarbij sloten door het waterschap in schouwbare staat werden gebracht. Ook in het jaar 2000 is binnen de exploitatiebegroting geld besteed aan het opknappen van schouwsloten en oplossen van wateroverlastproblemen. Met ingang van 2001 en verder is dit bedrag bezuinigd waardoor wij op dit moment in geringe mate in staat zijn wateroverlastproblemen op te lossen en sloten in schouwbare staat te brengen, door met inzet van eigen mensen en materieel zogenaamde “noodverbanden” te leggen.

We constateren op dit moment dan ook dat wij minder in staat zijn deze werkzaamheden uit te voeren en hebben een aantal keren “nee” moeten zeggen aan onze ingelanden die hierbij onze hulp inroepen. Aangezien dit slecht is voor het imago van het waterschap wordt op dit moment gezocht naar mogelijkheden binnen de huidige budgetten (efficiency) om dit probleem op te lossen.

Ook bouwwerken worden geregeld in of zelfs op een schouwsloot geplaatst. In het verleden zijn bij schouw tal van dit soort situaties gedoogd. Voorgesteld wordt dergelijke situatie in de toekomst niet meer toe te staan. In bestaande situaties waarbij bouwwerken binnen het keurprofiel van de watergang zijn gebouwd en waarneembaar leiden tot stagnatie van aan- en afvoer van water, wordt, in verband met de handhavingsaspecten i.c. het niet hebben gehandhaafd van deze situaties, gezocht naar pragmatische oplossingen. Ook deze kosten vallen onder de regeling zoals voorgesteld bij schouwsloten kleiner dan de minimumafmetingen.

8 Communicatie

Deze notitie is er op gericht heldere criteria te formuleren op basis waarvan de schouw uniform dient plaats te vinden binnen het gehele waterschap. Deze heldere criteria zijn goed uit te leggen, en dat moeten we dan ook doen. In samenwerking met de afdeling Communicatie van het waterschap wordt een communicatieplan uitgewerkt om deze nieuwe criteria onder de aandacht van de ingelanden te brengen en uit te leggen. Gedacht wordt daarbij niet alleen aan media als persbericht, krantenartikel, internet, informatiebulletin e.d. maar ook uitleg aan landbouwverenigingen e.d. die actief benadert zullen worden.

Bovendien is de schouw een verbeterproduct voor de komende jaren en zullen ook in dat kader intern aanpassingen in uitvoering en organiseerproces plaatsvinden. Deze aanpassingen hebben tot doel het imago van het waterschap te verbeteren en vinden hun uitvoering in o.a. het beter schriftelijk informeren van onze ingelanden n.a.v. de schouw, het beter te woord staan van onze ingelanden, het verbeteren van het schouwproces op zich en uitleggen van het waarom en hoe van de schouw, mede op basis van deze notitie.

9 Financiële en personele consequenties

Consequenties voor de sector WBO.

De toename van de lengte schouwsloten met 2435 km heeft weliswaar financiële en personele consequenties voor de sector WBO, maar deze zullen door efficiency (in het kader van het verbeterproduct schouw) en prioritering bij de inzet van eigen personeel worden opgevangen. Het totale bedrag aan externe uitgaven voor de drie districten, in 2002 euro 33.165,-, zal dan ook niet toenemen.

Consequenties voor de sector W en W.

Ook voor deze sector heeft de toename personele consequenties. De opzet van de nieuwe schouwlegger vergt een extra personele inzet die binnen de sector door middel van prioritering zal worden opgevangen.

10 Voorstel

Deze notitie vaststellen als “beleidsnotitie schouw waterschap Hunze en Aa’s” en deze als zodanig ter inzage te leggen.

Als criteria Functionaliteit en “Watergangen in beheer en onderhoud bij het waterschap, scheidingsloten tussen 2 eigenaren wel onder schouw, binnensloten niet onder schouw” vaststellen.

De navolgende uitzonderingen over te nemen en vaststellen:

- wijken binnen het Herinrichtingsgebied vallen altijd onder de schouw.
- sloten waarop een septic-tank/IBA loost vallen altijd onder de schouw.
- sloten binnen grondwateronttrekkingsgebieden, met een bodemopbouw die infiltratie mogelijk maakt, vallen altijd onder de schouw.

De volgende bepalingen rond het onderhoud van schouwsloten overnemen en vaststellen:

- de minimaal gewenste afmetingen van een schouwsloot zijn:
 - Bodembreedte 0,5 meter.
 - Minimum slootdiepte over het tracé 1 meter (slootdiepte is maat maaiveld-bodem)
 - Taludhelling minimaal 1:1
- het minimumprofiel moet in ieder geval geschoond worden.
- van wijken en sloten met een bredere bodem dient een breedte van 2 meter gerekend vanuit het hart van de wijk/sloot geschoond te worden.

De afstand van bomen en struiken tot het minimaal te schonen doorstroomprofiel dient in ieder geval 0,5 meter te zijn.

- De huidige schouwverordening overeenkomstig het gestelde in deze beleidsnotitie aanpassen en ter inzage leggen.

Bijlage 1 STROOMSCHEMA OPZET VERNIEUWDE SCHOUW

